

kultura

twitter.com/novilist
facebook.com/novilisthr
Ekskluzivne vijesti potražite na www.novilist.hr

DAN HRVATSKE GLAGOLJICE I GLAGOLJAŠTA Razgovor s prof. dr. sc. Sanjom Zubčić s Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Rijeci

Glagoljicu treba promatrati u mnogo širem kontekstu od samoga pisma

Glagoljicu je ono po čemu smo jedinstveni i prepoznatljivi - Sanja Zubčić

Riječ je o kompleksnom kulturnoškom fenomenu koji izrasta iz specifične demokratične filozofije i koja se realizira na različite načine, kroz književno stvaralaštvo, u likovnosti, graditeljstvu, glazbi

Bruna MATIĆIĆ

RIJEKA Od 2019. godine, prema odluci Hrvatskoga sabora, 22. veljače obilježava se Dan hrvatske glagoljice i glagoljašta. Glagoljica, kao povijesno hrvatsko pismo i jedan od najprepoznatljivih i najranjih obilježja hrvatske pismenosti i kulture te nezabilazan simbol nacionalnog identiteta zasigurno je za vrijedila svoj spomen, a proglašenje toga dana inicirao je Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje. Odabравši 22. veljače kao spomen dan kada je 1483. tiskana prva hrvatska knjiga, *Misal po zakonu rimskoga dvora*, želja je bila skrenuti pozornost javnosti i svih govornika hrvatskog jezika na važnost promicanja vrijednosti i jepota hrvatskog glagoljnog pisma te omogućiti glagoljici da jedan dan u godini bude upravo njezin spomen.

Ovogodišnje je obilježavanje Dana hrvatske glagoljice i glagoljašta spomen je na prvu hrvatsku tiskanu knjigu, *Misal po zakonu rimskoga dvora* otisnutu 1483. godine, međutim, na našem

“Još od 19. stoljeću uz glagoljicu se posve neopravdano povezuju siromaštvo i ruralnost. Tek se nešto češće o Zadru govorio kao o glagoljaškom gradu, a o Rijeci vrlo rijetko iako je još 1953. Vjekoslav Štefanić znanstveno argumentirao da je Rijeka bila glagoljaški centar

prostor glagoljalo se puno prije toga. Možete li ukratko opisati koju je ulogu i značaj glagoljašto imalo za hrvatsku pismenost?

- Glagoljica je nastala kao prvo pismo stvoreno za pisanje staroslavenskoga jezika i u početnim fazama razvoja pismenosti bila je proširena u glavnim slavenskim zemaljama. Od 12. stoljeća u svim ostalim slavenskim zemljama

zamire ili potpuno nestaje kao pismo, a zadržava se samo na hrvatskom tlu. I to, ne samo da se zadržava već doživljava svoj puni procvat. Na hrvatskom se duž tijekom 12. stoljeća razvija i posebna stilizacija glagoljskog pisma koju zovemo uglata ili hrvatska glagoljica koja se po obliku oka, odnosno formalno dijela slova razlikuje od obale. Usto, iako su i staroslavenski jezik i glagoljica primarno nastali u okviru istočnoga kulturnoga kruga, što se vidi u brojnim tekstološkim obrazcima i motivima, širenjem na hrvatsko tlo obogatuju se elementima zapadne kulture pa je i ta kulturnoška slojevitost specifična upravo za hrvatsku glagoljsku kulturu. U koliko je mjeri

odobre, tako su i staroslavenski jezik i glagoljica primarno nastali u okviru istočnoga kulturnoga kruga, što se vidi u brojnim tekstološkim obrazcima i motivima, širenjem na hrvatsko tlo obogatuju se elementima zapadne kulture pa je i ta kulturnoška slojevitost specifična upravo za hrvatsku glagoljsku kulturu. U koliko je mjeri

kultura

RETROSPETIKA MILOŠA FORMANA U TUŠKANCU

ZAGREB ► Retrospektiva filma Mila Formana, jednoga od najvažnijih redatelja češkog novog vala koji je karijeru uspješno nastavio u SAD-u, na programu je

kina Tuškanac od 22. do 28. veljače, a među odabranih jedanaest filmova su i »Kosa«, »Let iznad kukavičnjeg glijedza« i »Amadeus«. Program danas otvara jedno od

njegovih najpoznatijih i najcjenjenijih djela, impresivna drama »Let iznad kukavičnjeg glijedza« nagrada Oscarima i Zlatnim globusima. Riječ je o ekranizaciji romana Kena Keseyja, intrigantnoj prići o borbi dviju snažnih osobnosti, u jasno naznačenom kontekstu borbe pojedinca protiv sustava, ističe u najavi retrospektive. (Hina)

Misal hrvacki iz riječke tiskare Šimuna Kožičića Benja

hrvatskog identiteta?

- Glagoljicu treba promatrati u mnogo širem kontekstu od samoga pisma, iako ono stoji u temelju svega. Riječ je o kompleksnom kulturnoškom fenomenu koji izrasta iz specifične demokratične filozofije i koja se realizira na različite načine, kroz književno stvaralaštvo, u likovnosti, graditeljstvu, glazbi. Taj se fenomen zove glagoljicu, ono je po čemu smo jedinstveni i prepoznatljivi, i što čini srž hrvatskoga glagoljaštva.

Promocija i zaštita glagoljice

Kakva je općenita svijest o hrvatskoj glagoljici pisanoj baštini, odnosno radi li se dovoljno na zaštiti i promociji glagoljaške baštine?

- Prednost je glagoljice što je vizualno vrlo atraktivna pa se u zadnjih dvadesetak godina često koristi u različite, najčešće marketinške svrhe, kao suveniri, natki, tetovaže i slično. Kroz taj segment, glagoljica je danas za teme pa imamo sjajnu generaciju mladih istraživača koji će u struci ostvariti brojne uspjehe. Riječ je o Umjetnosti, čitanju, pisanju i tiskanju glagoljice zaštićeno kao nematerijalno kulturno dobro Republike Hrvatske. Brojne su škole glagoljice u manjim sredinama te manifestacije kojima se želi istaknuti važnost glagoljice. U Rijeci imamo i jedinstvenu izložbu posvećenu glagoljici, a u drugačiji i moderni koncept riječke kulture, duboko ukorijenjen u baštini i oblikovan prema suvremenim potrebama, zaključila je Sanja Zubčić.

s drugim institucijama pokrenula je i *Tjedan glagoljice*. Mnogo je aktivnosti i po različitim baštinskim interpretacijskim centrima. Jako je važno prezentirati baština, pa i učiniti profitabilan finansijski brand od nje, ali to mora biti utemeljeno na znanstvenim istinama, a ne na neprovjerjenim podacima, neovisno o tome koliko oni mogu biti atraktivni za prezentaciju. Bilo bi nužno u pokretanju svih takvih inicijativa imati svojstveni stručni konzorcij koji bi nadzirao znanstvenu ispravnost teze na kojima se gradi interpretacija, vizualni identitet, promidžba i ostalo, jer bez znanstvenog utemeljenja, interpretacije gube smisao. U tom bi se smjerni moral obrazovati i kadrovi koji se bave baštinom i uspostavljati bliza vez za izradu akademickih zajednica i privrednoga sektora.

Riječka glagoljaški centar

Uz otok Krk, koji se često naziva »kolijevkom glagoljice i Istru, područje u kojem se snažno glagoljalo, bogatu glagoljašku tradiciju ima i Rijeka u kojoj je 1530. i 1531. djelovala i glagoljska tiskara. Koliko je poznata riječka glagoljska baština?

- Jos od istraživanja u 19. stoljeću uz glagoljicu se posve neopravdano povezuju siromaštvo i ruralnost. Tek se nešto češće o Zadru govorilo o glagoljaškom gradu, a o Rijeci vrlo rijetko iako je još 1953. Vjekoslav Štefanić znanstveno argumentirao da je Rijeka bila glagoljaški centar. Za tu tezu postoji niz dokaza, od očuvanih raznih fragmenata iz ospećnjih kodekasa, koji se nalaze pri analizi kojih od riječkih knjiznica ili tijekom konzervacije knjiga kada se pri razvezivanju knjiga kao gradivni materijal pronadu ostaci starih glagoljskih knjiga, do cijelogim spomenima poput *Zapisnika misnoga kapitola riječkoga* koji potvrđuje da je u Rijeci kaptol bio glagoljaški. Nedvojbeno je i jasno da modruški biskup Šimun Kožičić Benja ne bi nikad mogao

Biskup Šimun Kožičić Benja vodio je riječku glagoljsku tiskaru od 1530. do 1531.

u znanstvenom svijetu i da je nema.

Osim izložbe Glagoljica koja čini stalni postav u prostoru Sveučilišne knjižnice Rijeke i manifestacije Tjedan glagoljice, pokrenute prije nekoliko godina, činjenica da je Rijeka grad glagoljice riječkog jezika, pokrenuta je u Rijeci kaptol bio glagoljaški. Nedvojbeno je i jasno da modruški biskup Šimun Kožičić Benja ne bi nikad mogao

da se trebalo više raditi na promociji riječke glagoljske tradicije? - Dovoljno je tek reći da jedan od najvećih hrvatskih i europskih humanista Šimun Kožičić Benja, biskup koji je tiskaru osnovao u našem gradu u tom istom gradu ima tek uličnu označenu okrjenjom tablom na kojoj je napisana banalizirajuća inačica njegova imena Šime Kožičić, da nema spomenika njemu u čast, iako postoji nacrta, da je izložba Glagoljica rijetko otvorena i da su je posjetili malobrojni Rječani, a turisti i ne znaju za nju jer nije spomenuta na mrežnim stranicama Turističke zajednice grada Rijeke, da u novom postavu Muzeja grada Rijeke glagoljska tiskara nije ni spomenuta, a po njoj smo ulazili u krug riječkih europskih gradova koji su imali tiskare. Sve to upućuje na nemar prema vlastitom bogatstvu i kulturnoj specifičnosti. Ipak, valja dodati da je Grad sufinancirao izdanje pretiska Kožičićeva *Misala hrvackoga*, da je nabavljena replika glagoljske prese, što je velik turistički potencijal, kao i da se sufinancira i podržava *Tjedan glagoljice* u Rijeci. Na tim temeljima treba osmisljavati družišći i moderan koncept riječke kulture, duboko ukorijenjen u baštini i oblikovan prema suvremenim potrebama, zaključila je Sanja Zubčić.